

TAIDE- JA KULTTUURIFESTIVAALIT KULTTUURIPOLIITTINEN NÄKÖKULMA

Suomessa taide- ja kulttuurifestivaaleja on paljon, ja niihin osallistutaan aktiivisesti. Festivaalitoiminta on monimuotoista kattaen eri taiteenalat. Festivaalit ovat keskeinen taide- ja kulttuurituotannon, -tarjonnan ja osallistumisen muoto sekä vakiintunut osa taidetuotannon rakenteita. Festivaaleja järjestetään eri puolilla Suomea, ja ne parantavat kulttuurin alueellista ja paikallista saatavuutta. Kulttuuripolitiikassa festivaaleja tarkastellaan kulttuurin ja taiteen elinvoimaisuuden sekä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kautta.

TAIDE- JA KULTTUURIFESTIVAALI ON

- tietyllä paikkakunnalla
- toistuva ja aikaan sidottu
- tapahtuma, joka koostuu yleisölle avoimesta taiteeseen ja kulttuuriin perustuvasta ohjelmistosta

FESTIVAALI – HYBRIDI TUOTANTOTAPA VAHVISTAA KULTTUURISTA PERUSTAA

Taide- ja kulttuurifestivaalin **ydin** on tapahtumasarjoissa tuotetuissa taiteellisissa ja kulttuurisissa sisällöissä.

Festivaalit ovat tärkeitä eri taiteenalojen kehittämisessä ja uusien ilmiöiden esiin nostamisessa.

Festivaaleja tuottaa kasvava joukko yhdistyksiä, julkisen sektorin toimijoita ja yrityksiä pienistä yhteisöistä ammattilaisorganisaatioihin. Festivaaliorganisaatio ei tuota festivaalia yksin vaan ne **tuotetaan verkostoissa**. Festivaalien tuotantomuotoa voidaan kutsua hybridiksi.

Suurimmalla osalla festivaaleista **pääasiallinen tulonlähde ovat lipputulot** ja muut oman toiminnan tuotot. Yritysyhteistyön merkitys on entistä suurempi. Monilla festivaaleilla valtion ja kuntien rahoitus on tärkeää ja julkinen rahoitus tekee festivaalin järjestämisen mahdolliseksi.

Festivaalituotannossa käytetään paljon myös aineettomia resursseja. Näitä ovat esimerkiksi yleisön rooli yhteisöllisen festivaalielämyksen synnyttäjänä, sosiaalisen median pörinä tapahtuman markki-

noinnissa ja yhteistyökumppanin tietotaito festivaalituotannossa. Siten festivaalituotannon aineelliset ja aineettomat **resurssit muodostuvat monimuotoisista yksityisistä ja julkisista lähteistä**.

Festivaalien kulut muodostuvat taiteellisen tuotannon kuluista kuten taiteilijoiden palkkioista, työvoimakustannuksista, tekijänoikeuskuluista ja festivaaliympäristön tuotannosta. Tapahtuman järjestäminen on **työvoimaintensiivistä** muiden kulttuurialojen tapaan. Taiteilijoiden, tuottajien ja muiden luovan työn tekijöiden lisäksi festivaalit työllistävät myös muiden alojen työntekijöitä (festivaalin palvelut) sekä suoraan että välillisesti. Tämän lisäksi vapaaehtoistyötä tehdään paljon.

Festivaalit vaikuttavat alueiden ja kaupunkien kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen kehitykseen.

Osallistumisen ja osallistavuuden lähtökohdista festivaalit **kartuttavat omilla paikkakunnillaan kulttuurista, sosiaalista ja taloudellista pääomaa**. Festivaalituotanto-osaaminen kumuloituu yhteisöllisen tekemisen kautta tapahtumapaikkakunnan ympärivuotiseksi sosiaaliseksi ja kulttuuriseksi pääomaksi. Lisäksi sekä tapahtumajärjestäjät että yleisö käyttävät toteutuspaikkakunnan palveluita. Näin festivaalin tuotanto ja tapahtumiin osallistuminen kerryttävät paikkakunnalle tuloja ja taloudellista pääomaa.

LUOVUUS, MONINAISUUS JA OSALLISUUS

- Suomalainen taide- ja kulttuurifestivaalientä on lukumääräisesti laaja, **alueellisesti kattava ja monitaiteellinen**.
- Suomen festivaalitarjonta on kansainvälisesti verrattuna **monipuolinen ja ennakkoluuloton** – esittävästä taiteesta kirjallisuuteen ja uudenlaisiin taidemuotoihin. Tarjonta keskittyy kesäkausiin.
- Festivaalientä **moninaisuus edistää kulttuurielämän vireyttä** ja kartuttaa aineetonta kulttuuriperintöä.
- Eri taiteenalojen festivaaleja tuottavat pienimuotoiset toimijat ja suuremmat ammattimaiset organisaatiot yksityiseltä, julkiselta ja -kolmannelta sektorilta.
- Kulttuuritapahtumiin ja festivaaleille **osallistuminen on lisääntynyt** merkittävästi koko 2000-luvun ajan.
- Finland Festivals ry:n (FF) jäsenfestivaalit ja muut 6 suurinta rytmimusiikkifestivaalia myivät vuonna 2016 yhteensä **1 114 955** lippua.

1,1

**MILJOONAA LIPPUA
VUONNA 2016**

- Verkostomaisen tuotantorakenteen seurauksena festivaalientä **työllistää** taiteilijoita ja muita luovan työn tekijöitä sekä festivaalin liittyvien palvelujen tarjoajia **suoraan ja välillisesti**.
- FF:n 80 jäsenfestivaalilla toimi vuonna 2014 yli **7 300 vapaaehtoista**.

MIKSI FESTIVAALITUTKIMUSTA?

Suomalaisen taide- ja kulttuurifestivaalientän moninaisuuden vuoksi kulttuuripoliittisten tekijöiden hahmottaminen ja kokonaiskuvan muodostaminen on haastavaa. Tällä hetkellä kenttää ei voida tarkastella yksiselitteisesti minkään rahoitusmuodon, toimialalla käytössä olevan tiedonkeruun, alueellisen kehittämisen tai taiteenlajien ja festivaaliyleisöjen näkökulmasta.

Tietoa festivaaleista ja niiden vaikutuksista tarvitaan poliittisen päätöksenteon, kehittämissuorituksen ja arvioinnin tueksi. Tietoa on kuitenkin pirstaleisesti saatavilla ja toimialan kokonaiskuva syntyy useista erilaisista aineistoista ja raporteista. Näitä ovat esimerkiksi OKM:n taide- ja kulttuurifestivaalien valtionavustuksiin liittyvä raportointi ja FF ry:n jäsenfestivaaleis-

taan tuottamat avainluvut ja tilastot, Tilastokeskuksen vapaa-aika- ja ajankäyttötutkimukset ja kulttuuritilastot sekä Taideyliopiston ja Lapin yliopiston kehittämä Festivaalibarometri. Useissa opinnäytetöissä ja väitöskirjatutkimuksissa on raportoitu lisäksi laadullista aineistoa.

Tutkimuksen menetelmät sekä tapahtuma- ja festivaalikäsitteen määrittely vaihtelevat, minkä seurauksena kenttää ei voida yksiselitteisesti kuvata. Tarkkaa määrää esimerkiksi vuosittain Suomessa järjestettävistä tapahtumista ja festivaaleista, festivaaleille osallistuvista yleisöistä tai festivaalien vapaaehtoistyöntekijöistä ei ole saatavilla.

Taide- ja kulttuurifestivaalin tuotannossa syntyy samanaikaisesti taiteellisia, kulttuurisia, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia, joita on tärkeä mitata ja arvioida.

Festivaalituotannoilla on samanaikaisesti yhteys taiteeseen, talouteen, politiikkaan.

TAIDE- JA KULTTUURIFESTIVAALIPOLITIikka: ESITYS TOIMINTAOHJELMAKSI 2017–2025

Ensimmäinen esitys kansalliseksi taide- ja kulttuurifestivaaliohjelmaksi valmisteltiin OKM:n johdolla 2015-2016. Ohjelman ja siihen liittyvien Cuporen taustaselvitysten tavoitteena on luoda perusta, joka tukee festivaalien elinvoimaisuutta. Kehittämistyötä tehdään yhteistyössä valtion, festivaaliorganisaatioiden ja muiden kulttuuritoimijoiden, alueiden, kuntien ja elinkeinoelämän välillä.

Esityksen seitsemän tavoitekokonaisuutta tähtäävät siihen, että

- taide- ja kulttuurifestivaalien arvostus ja asema vahvistuvat taide- ja kulttuuripoliitikassa ja festivaalit huomioidaan kulttuurin edistämiseksi valtakunnallisesti, alueilla ja kunnissa
- taloudelliset voimavarat ovat oikein suunnatut ja valtionavustuspolitiikkaa kehitetään huomioimalla festivaalien erilaiset avustustarpeet
- tuetaan osallistumista ja osallisuutta edistäviä rakenteita
- edesautetaan kestävä kehityksen periaatteita ja otetaan ne huomioon tuen myöntämisessä
- tuetaan toimenpiteitä kansainvälisen yhteistyön, osaamisen ja kilpailukyvyyn kehittämiseksi
- kehitetään laadukkaan tutkimus- ja tilastotiedon tiedonkeruun menetelmiä ja vahvistetaan tutkimusperustaa
- tuetaan ja vahvistetaan festivaalien välistä sekä festivaalien ja muiden toimialojen yhteistyötä

Valtionhallinnossa **opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM)** myöntää vuosittain valtionavustuksia valtakunnallisten taide- ja kulttuurifestivaalien toimintaan. **Suomen elokuvasäätiö (SES)** tukee valtakunnallisesti merkittäviä elokuvafestivaaleja. Lisäksi festivaalit voivat saada valtionavustuksia **Taiteen edistämiskeskuksen (Taike)** kautta ja hanketukea muista valtionavustusmuodoista, kuten kulttuuriviennin ja -matkailun tuesta.

OKM ja SES ovat tukeneet 2000–2014 yhteensä 274 taide- ja kulttuurifestivaalia. Tuettujen tapahtumien organisaattorakenteet, sisällöt ja elinkaaret ovat esimerkki festivaalientän monipuolisuudesta. Noin puolet avustuksista on myönnetty musiikki-festivaaleille. Valtionavustusta hakeneiden ja niitä saaneiden festivaalien lukumäärä ja myös uusien taiteenalojen avustukset ovat lisääntyneet viime vuosina.

Vuonna 2016 OKM myönsi valtionavustuksia 139 taide- ja kulttuurifestivaalille 4,7 milj. €. SES avusti seitsemää elokuvafestivaalia yli puolella miljoonalla eurolla. Valtion avustuksia myönnettiin lisäksi lastenkulttuurifestivaaleille ja tuettiin tapahtumia osana eri taiteenalojen edistämistä.

CUPOREN JULKAISUJEN LISÄKSI TIETOKORTISSA ON HYÖDYNNETTY SEURAAVIA LÄHTEITÄ:

- Finland Festivals Ry (2017). www.festivals.fi
- Kainulainen, K. (2005). *Kunta ja kulttuurin talous. Tulkintoja kulttuuripääoman ja festivaalien aluetaloudellisista merkityksistä*. Tampereen yliopistopaino. tampub.uta.fi/handle/10024/67538 Kinnunen, M. (tulossa). Festivaalibarometri 2016. Tausta-aineisto.
- Kinnunen, M. (tulossa). Festivaalibarometri 2016. Tausta-aineisto.
- Kinnunen, M. et al. (2015). Festivaalibarometri 2014 ja tuloksia. Teoksessa *Rock, Ra(u)ha ja Rakkaus. Festivaalibarometri 2014 ja katsaus tapahtumien muuttuvaan toimintaympäristöön. JOHDE II* - tapahtumatuotannon muutosjohtaminen -hankkeen loppujulkaisu. [www.uniarts.fi/sites/default/files/Rock,%20Ra\(u\)ha%20ja%20Rakkaus_1.pdf](http://www.uniarts.fi/sites/default/files/Rock,%20Ra(u)ha%20ja%20Rakkaus_1.pdf)
- Luonila, M. (2016). Festivaalituotannon merkitysten verkosto ja johtaminen - Tapaustutkimuksia suomalaisista taidefestivaaleista. *Studia Musica 70*. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia. ethesis.siba.fi/files/online_Luonila_m_vk_003.pdf
- Taide- ja kulttuurifestivaalit - vahvistuva kulttuurinen voimavara. Esitys toimintaohjelmaksi vuosille 2017-2025.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016: 42. www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2016/festivaalit.html?lang=fi
- Tilastokeskus. pxweb2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/kulttuuritilasto/html/suom0008.htm

CUPOREN TUTKIMUS AIHEESTA

Kulttuuripoliittikan tutkimuskeskuksessa Cuporessa on toteutettu kulttuuritapahtumiin ja -festivaaleihin keskittyvä tutkimushanketta vuodesta 2013. Tavoitteena on tuottaa tietoa kulttuuripoliittikan vaikuttavuuden arviointiin ja luoda tietopohjaa kulttuuritapahtumien tukijärjestelmän uudistamiseen. Ilmestyneissä julkaisuissa on pyritty kuvaamaan suomalaista taide- ja kulttuurifestivaalientää monimuotoisen aineiston keinoin.

1. **Festivaalien Suomi.** (Silvanto, S. (toim.), 2016). Artikkelikokoelma on katsaus monimuotoiseen suomalaiseen festivaalientääseen. Se kuvaa esimerkkien kautta festivaalientään kehittämistä ja kulttuurista, sosiaalista ja taloudellista merkitystä osana taide- ja kulttuuripoliittikkaa kansallisesti ja kansainvälisesti.
2. **Eurooppalaisia festivaalistrategioita ja -avustusohjelmia.** (Silvanto, S., 2016). Työpäpaperi kartoittaa eurooppalaisista maista julkilautettuja festivaalistrategioita ja erityisesti festivaaleille suunnattuja tukiohjelmia. Raportin mukaan festivaalien määrän kasvusta huolimatta Euroopasta ei löydy festivaaleihin kiinnittyviä kansallisia strategioita.
3. **Kartoitus kulttuuritapahtumien järjestämiseen liittyvän sääntelyn ja byrokratian purkamisen tarpeista** (OKM 2015). Selvityksessä tarkastellaan kulttuuritapahtumien sääntely-ympäristöä, joka on yksi taide- ja kulttuuripoliittikan kehittämisen osa-alue. Selvityksessä esiin tuodut ongelmat koskevat pääosin säännösten soveltamista, hallintokulttuuria, lupaprosesseja ja -maksuja.
4. **Festivaalien ja tapahtumien edistäminen valtion kulttuuripoliitikassa. Katsaus tietopohjaan, valtionavustuksiin ja vaikuttavuuteen** (Herranen, K. & Karttunen, S., 2016). Julkaisussa on tuotettu yleiskuva suomalaisesta kulttuuritapahtumakentästä, festivaalien ja tapahtumien yleisöistä sekä sosiaalisista, kulttuurisista ja taloudellisista vaikutuksista. Selvityksessä on tarkasteltu festivaalien ja tapahtumien roolia kulttuuripoliitikassa ja kohdistettu empiirinen päähuomio valtion kulttuuripoliittikkaan, etenkin OKM:n valtionavustustoimintaan. Julkaisun kulttuuripoliittisessa osiossa on käsitelty valtion tavoitteita tapahtumien suhteen sekä pohditaan, missä määrin näitä tavoitteita saavutetaan tai edistetään valtionavustusten kautta. Näiden kahden asian suhde on ymmärretty selvityksessä *vaikuttavuudeksi*.

Tutustu julkaisuihin

www.cupore.fi/fi/julkaisut